

RIVOJLANAYOTGAN VA RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA BOSHLANG'ICH TA'LIM SIFATI

Odilova Maxliyoxon Doniyorjon qizi
Qo'qon Universiteti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabasi

Annotatsiya: Bu maqola, rivojlanayotgan va rivojlangan mamlakatlarda boshlang'ich ta'lim sifati mavzusiga bag'ishlangan. Ushbu mavzuda, boshlang'ich ta'limning yuqori sifatini oshirish uchun qilinishgan harakatlar va ulardagi muvaffaqiyatlar o'rnatiladi. Maqolada ta'lim jarayonining qanday siyosatlar bilan boshlanishi kerakligi haqida ham gaplashiladi. Shuningdek, bu maqola boshlang'ich ta'lim sifati haqida nazariy tushunchalarni to'g'ridan-to'g'ri amalda qo'llashga ajratilgan tavsiyalarni ham o'rgatadi.

Kalit so'zlar: Ta'lim, rivojlanish, bola, maktab, boshlang'ich sinf, daromad, oliy ta'lim.

Kirish. Ushbu maqola rivojlanayotgan mamlakatlarda boshlang'ich ta'lim natijalarini belgilovchi omillarga oid adabiyotlarni ko'rib chiqishdir. Bugungi dunyoda bolalarni maktabga olib borishning o'zi yetarli emas; rivojlanish uchun zarur bo'lgan asosiy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlarini ta'minlashi kerak. Ushbu sharh asosiy natijalarni belgilovchi omillar - to'ldirish, hisoblash va savodxonlik bo'yicha so'nggi tadqiqotlarni o'rganadi. Ko'rinishidan oddiy savol - "Ta'lim natijalarini nima belgilaydi?" - yillar davomida munozarali tadqiqotlar hajmini yaratdi va oxiri hali ko'rinmaydi. Ta'lim siyosatchilari va ma'murlari yo'l-yo'riq uchun ushbu adabiyotni ko'rib chiqdilar va ularga rahbarlik qilish uchun bir nechta aniq natijalarga erishdilar. Oxir oqibat, ta'lim - bu murakkab korxonalar va qaror qabul qiluvchilar hali ham o'zlarining tajribalari va amaliy mulohazalariga qaytishlari kerak. Ammo natijalar va ularning determinantlarini o'rganish har bir o'qituvchi va siyosatchining o'z tajribasi kontekstida ko'rib chiqilsa, ularga mavjud alternativalar orasidan yaxshiroq tanlovni tanlashga yordam beradi.

Garchi ushbu sharh rivojlanayotgan mamlakatlar bilan bog'liq bo'lsa-da, u ba'zan rivojlangan mamlakatlardagi tadqiqotlarga tayanadi, chunki kam rivojlangan mamlakatlarda qo'llaniladigan tadqiqot usullarining ko'pchiligi dastlab rivojlangan mamlakatlarda kashshof bo'lgan va keyin tegishli o'zgartirishlar bilan yangi sharoitlarda qo'llanilgan. Shuningdek, ushbu sharh boshlang'ich ta'lim natijalariga qaratilganligi sababli, boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash bilan bog'liq bo'lganlar bundan mustasno, oliy ta'lim bo'yicha tadqiqotlar bundan mustasno. O'rta ta'lim bo'yicha ba'zi tadqiqotlar kiritilgan, chunki ko'plab tadqiqotlar o'zlarining tadqiqot dizaynlari va natijalarining bir qismi sifatida boshlang'ich va o'rta darajalarni o'z ichiga oladi. Biroq, o'rta ta'lim o'ziga xos xususiyatlarga ega, bunda o'qituvchilar o'z fanlari bo'yicha chuqurroq tayyorlanishi kerak va o'qituvchilar kognitiv rivojlanishning yuqori bosqichida.

Asosiy qism. Ta'lim natijalarini o'rganish ko'pincha taklif omillari nuqtai nazaridan tuziladi, ammo ta'lim natijalarini aniqlashda talab omillari ham muhimdir. Bu yerda maktabda qatnashish hissa sifatida qaraladi va boshlang'ich maktabni boshlang'ich bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish bilan yakunlash maqsadga muvofiq natija sifatida qabul qilinadi. Bularning ikkalasi ham uy xo'jaliklari darajasida va kengroq ijtimoiy muhitda turli talab omillariga bog'liq. Ushbu kontseptual asos ko'proq fanlararo ijtimoiy fan ham ekanligi e'tirof etiladi. Jumladan, ta'lim psixologiyasi va ta'lim sotsiologiyasining tushunchalari va modellari, ta'lim natijalarini belgilovchi omillarni iqtisodning yaqinda paydo bo'lgan manfaatlaridan oldin o'rgangan holda muhim rol o'ynaydi. Ta'lim natijalarini aniqlashda talab va taklif omillarini o'rganish siyosatni ishlab chiqish va baholash uchun to'liqroq asos yaratadi.

Maktab sifati va ta'lim natijalari ko'pgina tovarlar va xizmatlar kabi ta'limning talab va taklifida ham rol o'ynashi mumkin. Agar kambag'al qishloq uy xo'jaliklaridagi ota-onalar o'z farzandlarining maktab ta'limi sifatini yomon deb bilsalar (masalan, bino xavfli yoki o'qituvchilar kelmasa), ular o'z farzandlarini yuborishni istamasligi mumkin. Bundan tashqari, agar ular Afrikadagi ba'zi tadqiqotlarda ko'rsatilgandek, o'qishga kelgan bolalar o'qimaydigan bolalarni boshqa o'rganmasliklarini aniqlasalar, oilalar nafaqalar xarajatlarni oqlamaydi deb qaror qilishlari mumkin. Shunday qilib, oilalar maktablarga kirish imkoniyatiga ega bo'lishi mumkin (o'rtacha masofa va narxda), lekin o'z farzandlarini muntazam ravishda ro'yxatdan o'tkazmaslik yoki yubormaslikni tanlashadi. Talab omillari ko'pincha to'g'ridan-to'g'ri xarajatlar (to'lovlar, jihozlar va kiyim-kechak) va bilvosita (yo'qotish) bo'yicha maktab xarajatlari bilan solishtirganda sotiladigan bilim va ko'nikmalar (savodxonlik va hisob-kitoblar) nuqtai nazaridan oilalarning maktabga qaytish haqidagi fikrlarini o'z ichiga oladi. uy mehnati). Qulay xarajatlarda, hatto kambag'al va qishloq uy xo'jaliklari tomonidan ham ta'limga bo'lgan talabni oshiradi.

Xulosa. Xulosa qilib aytadigan bo'lsam, ko'plab tadqiqotchilar rivojlanayotgan mamlakatlardan olingan xulosalarga ko'ra, kambag'al mamlakatlar sharoitida maktablar muhimroqdir. Buning ortidagi sabablarning katta qismi daromadni pasaytirish tamoyilida ko'rinadi - kambag'al mamlakatlar sharoitida ko'proq ta'lim resurslari bilan ta'minlash maktab resurslari nisbatan yuqori darajada bo'lgan boy mamlakatlarga qaraganda ko'proq ta'sir qiladi. Ikkinchi muhim holat shundaki, kambag'al mamlakatlarda boshlang'ich ta'lim natijalari boy mamlakatlarnikidan ancha past. Xalqaro va mintaqaviy ta'limni baholashning o'sib borayotgan dalillari asosida boy va kambag'al mamlakatlarda savodxonlik va hisoblashning asosiy kognitiv qobiliyatlari haqida ko'proq ma'lumotlar mavjud. Bu choralar bo'yicha boy va kambag'al mamlakatlar o'rtasidagi tafovut katta va inson kapitalining bu eng asosiy shaklini qashshoq mamlakatlar ichida taqsimlash ham adolatsizroq ko'rinadi.

Talim tizmiga e'tibor qaratish YuNESKO va boshqa tashkilotlar tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan EFA tashabbuslari doirasida amalga oshirilayotgani kabi, mamlakatlar tajriba va innovatsiyalarni amalga oshirishda mahalliy tadqiqot salohiyatini oshirishlari kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Fuller, Bruce, and Prema Clark. 1994. "Raising School Effects While Ignoring Culture? Local Conditions and the Influence of Classroom Tools and Pedagogy." *Review of Education Research* 64(1):119-57
2. Glewwe, Paul. 2002. "Schools and Skills in Developing Countries: Education Policies and Socioeconomic Outcomes." *Journal of Economic Literature* 40:436-482.
3. M YARASHOV. 2022. "Boshlang'ich ta'limda xalqaro baholash tizmi". ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz) 17 (17)